

İlkokullardaki Destek Eğitim Odası Uygulamasına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri Hakkında Bir Araştırma¹

A Research On The Views Of Primary School Teachers About Resource Education Room Application

Sibel Kübra YAZARKAN²

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Öz

“Destek Eğitim Odası (DEO)” uygulaması özel gereksinimli öğrencilerin ya da özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerine devam ederken belirli derslerde sınıftan alınarak birebir eğitilmesi şeklinde gerçekleştirilen, öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerini sağlamaya yönelik bir uygulamadır. Bu çalışma özel gereksinimli öğrencilere odaklanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın amacı, Ordu ili Ünye ilçesinde DEO bulunan ilkokullarda, zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere DEO’nda verilen eğitim hizmetlerine ilişkin öğretmenlerin görüşlerini tespit etmektir. Araştırma, DEO bulunan üç ilkokulda, DEO’nda destek eğitimi veren sekiz öğretmenin gönüllü katılımıyla yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış, veriler yüz yüze görüşmeler yolu ile toplanmıştır. Toplanan verilerin analizinde betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar frekans tablolarında özetlenerek yorumlanmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlardan en dikkat çekici olanları; okullarda DEO bulunmaması, DEO uygulamasında pekiştirme kullanıldığı, öğrencinin özel gereksiniminin türünün DEO uygulamasının sonucunu doğrudan etkilediği ve DEO’nda verilen eğitimde veli desteği olan öğrencilerde daha fazla ilerleme sağlandığı yönündedir.

Anahtar Sözcükler: Özel Gereksinimli Öğrenci, Destek Eğitim Odası, Sınıf Öğretmenleri

Abstract

“Resource Education Rooms (RER)” is put into practice by taking special need students or special talened students from some of their lesson to be given one to training providing them a better social and academic development. This study is focused on special needs of students. In this context the aim of this research is to determine the opinions of teachers, regarding the quality of service provided in the RER settings, who were giving instructions to special need students in primary schools which has RER in the district of Ünye. This research was conducted with the voluntary participation of eight teachers who were giving instruction in three primary schools that had RER. As a data collecting methods semi-structured interview technique had been used in the research and the data had been gathered via face to face interviews. Descriptive analysis and content analysis techniques are used in collected data analysis. The results obtained in the study are summarized in frequency tables and interpreted. The most striking results of the research are as follows; lack of RER in schools, reinforcement is used in the RER application, the type of student’s special requirement directly affects the result of the RER practice and more progress is made in the RER for students with parent support.

Keywords: Special Talened Student, Resource Education Rooms, Form Teachers

¹ Bu çalışma 26-27 Nisan 2019 tarihlerinde Gaziantep’te düzenlenen 6. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi’nde bildiri olarak sunulmuş, ancak tam metin olarak yayımlanmamıştır.

² Sınıf Öğretmeni, Şehit Hüseyin Başaran İlkokulu, Ünye, kubramezararkali@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4763-2342

Extended Abstract

People differ from one another as the creation. This difference is greater in people who are considered disabled. Individuals who differ significantly from their peers in terms of their individual characteristics and educational qualifications and hence have difficulty in playing the roles they should play have various rights, such as normal individuals. One of these rights is the right to education. National and international laws guarantee these educational rights of individuals with mental disabilities. In our country, students with mild intellectual disabilities are educated in general education classes by means of inclusion (Karasu and Şimşek, 2018:1582). In general, inclusive education is defined that is an educational environment which is applied in formal and private, preschool, primary, secondary and non-formal education institutions where the needs of the students with special needs are prepared in a personal, social and professional sense for future life, together with their peers who develop as normal as possible, where their needs can be best met, support education services are provided. Support education services in mainstreaming; classroom assistance, special education counseling and Resource Education Rooms (RER) service (Akay et. al, 2014: 43-44).

RER aims to ensure that the mainstreaming students in the regular classroom participate successfully in the general education environment by contributing to their language skills and academically, eliminating their behavioral and social problems (Glomb and Morgan, 1991:221). RER is a classroom where special education programs are applied to students with disabilities or learning disabilities. These students are individuals who have some special needs, although they attend normal classes (Deshpande, 2013:86). More specifically, in RER, in schools and institutions, students with special needs and special talented students who continue their education in the same class with their peers who do not have disability within the scope of inclusive education / integration can be trained. These students and the students will receive support education are determined by the commission of guidance and counseling services at the beginning of the academic year in line with the suggestions of the individualized education program development unit. In addition, if necessary, the said planning can be revised within the academic year. Every student in need of special education is provided to benefit from this education in accordance with their needs (Karabulut, 2018:94).

When the literature on special education applications is examined, it is seen that RER application is recommended after many studies. In order to ensure that inclusion practices are carried out with the least number of problems, a RER is required within each school. If this support is not provided to the students, it is a fact that it will not be possible to reach the aims that are aimed to be achieved by mainstreaming the students in the general classroom environment (Erkan, 2018:18). In this context, the study focuses on the evaluation of the application of RER based on the experiences of teachers. The aim of this research is to determine the opinions of teachers, regarding the quality of service provided in the RER settings, who were giving instructions to special need students in primary schools which has RER in the district of Ünye. This research was conducted with the voluntary participation of eight teachers who were giving instruction in three primary schools that had RER. The qualitative research methods semi-structured interview technique had been used in the research and the data had been gathered via face to face interviews. Descriptive analysis and content analysis techniques are used in collected data analysis. The results obtained in the study are summarized in frequency tables and interpreted. The most striking results of the research are as follows; lack of RER in schools, reinforcement is used in the RER application, the type of student's special requirement directly affects the result of the RER practice and more progress is made in the RER for students with parent support

Giriş

Hayatta her insan çeşitli açılardan birbirinden farklıdır. Ancak engelli olarak ifade edilen insanlarda bu farklılıklar daha fazladır. Kendileriyle aynı konumda olan bireylerden kişisel nitelikleri ve eğitim yeterlilikleri bakımından önemli ölçüde farklılık gösteren ve bu durumun sonucu olarak toplumda oynaması gereken rolleri yerine getirmede zorluk çeken bireylerin de diğerleri gibi sahip olduğu çeşitli haklar söz konusudur. Bunlardan belki de en önemlisi eğitim hakkıdır. Zihinsel yetersizliğe haiz bireylerin eğitim hakkı ulusal ve uluslararası yasalar tarafından güvence altına alınmıştır. Bu bağlamda yasalarımız hafif düzeyde zihinsel engelli olan öğrencilerin normal öğrencilerle kaynaştırılarak genel eğitim sınıflarında eğitim görmelerini ön görmektedir. Ayrıca bu öğrenciler için özel olarak bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) geliştirilmektedir (Karasu ve Şimşek, 2018:1582). Ülkemizde bu tür özel eğitim programlarının yasal zeminini Milli Eğitim Bakanlığı tarafında yayınlanan “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” oluşturmaktadır.

Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin eğitim haklarından yararlanmalarını sağlamak üzere gerekli usul ve esasları düzenlemeyi amaçlayan bu yönetmelik, zihinsel ve bedensel olarak özel gereksinimli ya da özel yetenekli öğrencilerin eğitim ve öğretim süreçlerini düzenlemektedir. Yönetmeliğe göre;

“özel eğitim, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi, destek eğitim hizmeti, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okuldaki diğer personele uzman personel ve gerekli araç-gereçlerle sunulan danışmanlık hizmetlerini ve destek eğitim odası, tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortamı” ifade etmektedir (MEB, 2018).

Genel olarak kaynaştırma, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciyi bireysel, sosyal ve akademik anlamda hayata hazır hale getiren, olabildiğince özel gereksinimi olmayan akranlarıyla bir arada tutarak, ihtiyaçlarının en iyi şekilde karşılanabileceği ve bunun yanında destek eğitim hizmetlerinin verildiği bir eğitim ortamıdır. Kaynaştırma eğitimi okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretimde tüm yaygın eğitim kurumları tarafında uygulanır. Kaynaştırma eğitiminde genel olarak destek eğitim faaliyetleri; sınıf içi yardım, özel eğitim danışmanlığı ve destek eğitim odası (DEO) uygulaması şeklinde tasnif edilmektedir (Akay vd., 2014: 43-44). DEO normal sınıfta eğitim alan kaynaştırma öğrencisinin dil becerilerinin gelişmesine ve öğrencinin akademik yeterliliğine katkı sağlayarak, davranışsal ve sosyal sorunlarını çözerek genel eğitim ortamında başarılı olmasını sağlamayı amaçlar (Glomb ve Morgan, 1991: 221).

DEO engelli ya da öğrenme zorluğu olan öğrencilere özel eğitim programları uygulanan bir sınıftır. Bu öğrenciler normal sınıfta eğitim görmekle birlikte bazı özel gereksinimleri olan bireylerdir (Deshpande, 2013:86). Daha açık bir ifadeyle DEO’nda, okul ve kurumlarda özel eğitim gereksinimi olmayan öğrencilerle birlikte kaynaştırma uygulaması vasıtasıyla aynı sınıfta eğitimlerine devam eden ancak kişisel özellikleri bakımından da özel eğitime ihtiyaç duyan ya da özel yetenekleri olan öğrenciler eğitim görebilir. DEO’nda eğitim alacak öğrenciler ile bu öğrencilere verilecek dersler, BEP geliştirme biriminin tavsiyeleri kapsamında rehberlik ve danışma hizmetleri yürütme komisyonu tarafından eğitim öğretim yılı başında belirlenir. Ayrıca ihtiyaca binaen ilgili planlama eğitim dönemi içerisinde revize edilebilir. Söz konusu planlama kapsamında özel eğitim ihtiyacı olan bütün öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olarak bu eğitimden faydalanması sağlanır. DEO’nda verilecek eğitim hizmetleri öğrencinin faydası dikkate alınarak ve öğrenci velisinin de onayı ile okulun resmi çalışma saatlerinde (öğrencinin ders saati içinde veya dışında) planlanır. Öğrenci destek eğitimini ders saati içinde alacak ise ders programına göre o ders saatinde ortak sınıfta okutulan derse paralel eğitim verilir. DEO’nda öğrenciye haftalık ders saatinin en fazla %40’ı kadar eğitim verilebilir (Karabulut, 2018: 94).

Özel eğitim uygulamalarına ilişkin literatür incelendiğinde konuyla ilgili çok sayıda çalışmada DEO uygulamasının özel gereksinimli öğrenciler için faydalı olacağı ve bu uygulamanın önerildiği

görülmüştür. Kaynaştırma eğitiminden maksimum fayda sağlanması her okul bünyesinde bir DEO'na ihtiyaç vardır. Öğrencilere bu olanağın sağlanması, genel sınıf ortamında verilen kaynaştırma eğitimi ile hedeflenen amaçlara ulaşma noktasında büyük önem arz etmektedir (Erkan, 2018: 18). Bu bağlamda çalışmada DEO uygulamasına yönelik öğretmenlerin deneyimlerinden yola çıkarak bu uygulamanın değerlendirilmesi konusuna odaklanılmıştır. Çalışma ilkokullardaki özel gereksinimli öğrencilere yönelik gerçekleştirilen DEO uygulamasını kapsamakta olup araştırmanın metodolojisi ve bulguları literatür özetinden sonraki kısımda açıklanmıştır.

Literatür Özeti

Kaynaştırma öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen özel eğitim uygulamalarına ilişkin yapılan ayrıntılı literatür taraması sonucunda konuyla ilgili çalışmaların çoğunlukla kaynaştırma öğrencilerine sınıf ortamında verilen eğitimle ilgili olduğu görülmüştür. Bunun yanında DEO uygulamasına ilişkin az sayıda çalışmaya rastlanmıştır olup, bu çalışmalardan bir kısmı (Demir ve Avcu, 2018; Pemik, 2017; Karabulut, 2018) ise özel yetenekli öğrencilere ilişkin DEO uygulamalarına yönelik çalışmalardır. Özel gereksinimli öğrencilere ilişkin DEO uygulamalarını inceleyen bazı çalışmalar aşağıda kronolojik sıra ile özetlenmiştir.

Glomb ve Morgan (1991), DEO öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin başarılarını artırmaya yönelik olarak hangi stratejileri uyguladıkları ve bu stratejilerin öğrenci başarısını nasıl etkilediğini test etmişlerdir. Araştırmada DEO öğretmenlerinin literatürde benimsenmiş 19 stratejiyi öğrencilerin başarılarını artırabilme noktasında daha fazla denemeye ve bunun için daha fazla zamana ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır.

Moody vd. (2000), DEO uygulamasının öğrenme eksikliği olan öğrencilerin okuma eğitimine etkisini araştırmışlardır. Çalışmada 2 yıllık bir süreçte yapılan testler sonucunda DEO uygulamasının öğrencilerin okuma anlama becerilerinde önemli bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Kethley (2005), DEO uygulamasının yüksek düzeyde zihinsel engelli ortaokul öğrencilerinin okuma becerilerine etkisini araştırdığı çalışmada, DEO uygulamasının öğrencilerin okuma becerilerine (kodlama, akıcılık, kelime ve okuma anlama) az da olsa katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Ünal (2008), çalışmasında birlikte eğitim ortamına yerleştirilmiş zihinsel engelli öğrencilerin, akademik alanlarda yapabildiklerine göre desenlenen eğitim planlarının, DEO'nda özel eğitim öğretmeni tarafından uygulanmasının, öğrencilerin akademik alandaki amaçları gerçekleştirmelerinde etkili olup olmadığını test etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda DEO uygulamasının zihinsel engelli öğrencilerin akademik alandaki amaçları gerçekleştirmelerinde etkili olduğu görülmüştür.

Al-Zoubi ve Rahman (2012), DEO uygulamasının özel gereksinimli öğrencilerin okuma ve aritmetik becerilerinin gelişimindeki etkisini ortaya koymaya çalıştıkları araştırmada, DEO programına katılan öğrencilerle bu programa katılmayan kaynaştırma öğrencileri arasında önemli ölçüde farklılıklar olduğunu tespit etmişlerdir.

Akay, Uzuner ve Girgin (2014), ilkokul dördüncü sınıfta okuyan işitme engelli kaynaştırma öğrencileriyle gerçekleştirilen DEO uygulamasındaki sorunları incelemişlerdir. Araştırma sonucunda işitme engelli öğrencilere DEO programı uygulanmasının öğrencilerin akademik, sosyal ve iletişimsel becerilerinin gelişiminde faydalı olacağı görülmüştür.

Aydın (2015), Bursa ilinde DEO bulunan ilkokullarda, zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere DEO'da verilen eğitim hizmetlerine ilişkin öğretmenlerin görüşlerini tespit etmeye çalıştığı araştırmada, DEO'larının fiziksel sorunlarını ve bu odalarda verilen eğitimin niteliğine ilişkin sorunları belirleyerek çeşitli çözüm önerileri sunmuştur.

Çağlar (2016), Türkiye'de ilköğretim okullarında özel gereksinimli öğrencilere yönelik olarak gerçekleştirilen DEO uygulamasını değerlendirmeyi amaçladığı çalışmada, DEO uygulamasının öğrencileri akademik, kişisel ve sosyal yönden geliştiren bir uygulama olduğu ve özel gereksinimli öğrenciler için eğitimde fırsat eşitliği sağlanmasına katkı yaptığı gibi olumlu sonuçlara ulaşmıştır. Buna karşılık DEO uygulamalarının mevzuatta belirtilen şekilde yapılmadığı, mevzuatın açıklık getirmediği konularda okullar arasında farklılıklar olduğu, okulların fiziksel ve donanımsal olarak yetersiz olduğu ve

DEO kapsamında ders vermekte olan öğretmenlerin hizmet öncesi veya hizmet içi eğitim almadığı gibi sorunlar olduğunu da belirtmiştir.

Şahin ve Güler (2018), DEO'nda görevlendirilmiş öğretmenler ile sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan ilkokul sınıf öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde yaşadıkları güçlükleri belirlemeyi hedefledikleri araştırmada, BEP hazırlama sürecinde sınıf öğretmenlerinin DEO'nda görevli öğretmenlere göre daha fazla güçlükler yaşadıklarını ve yaşanan güçlüklerin anlamlı olarak farklılaştığını tespit etmişlerdir. Ayrıca destek DEO'nda görev yapan erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere oranla daha fazla güçlükler yaşadıkları belirtilmiştir.

Semiz (2018) tarafından 2017-2018 öğretim yılında Bolu ilinde DEO bulunan ilkokullarda ve ortaokullarda, özel gereksinimli öğrencilere DEO'nda eğitim veren öğretmenlerin, öğrencilerin sınıf öğretmenlerinin ve ailelerinin DEO'na yönelik görüşlerini belirlemek üzere yapılan araştırmada, öğretmenlerin öğretimde soru-cevap yöntemini kullandıkları, materyal olarak ders kitabı ve kaynak kitaplardan yararlandıkları belirtilmiştir. Pekiştirici türlerinden daha çok sözel pekiştirici kullandıkları ve öğretim sonunda bir değerlendirme yapmadıkları, idarecilerin planlama, işleyiş ve yer gösterme konularında öğretmenlere yardımcı oldukları fakat ailelerin ise destek eğitime hiç katkı sunmadıkları araştırmanın diğer sonuçlarıdır.

Erkan (2018), öğretmen görüşlerine dayalı olarak, ortaöğretim kurumlarındaki DEO uygulamasının kültür ve meslek dersleri açısından değerlendirilmesine odaklandığı çalışmada, DEO uygulamalarının öğrencilerin kültürel ve mesleki eğitim ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmakla beraber, öğrencilere akademik, bireysel ve sosyal yönden bir takım katkılar sağladığının altını çizmiştir.

Karasu ve Şimşek (2018), ilkokul 4. sınıfta okuyan 6 hafif düzey zihinsel engelli kaynaştırma öğrencisine genel eğitim sınıfında verilen din eğitimine ek olarak, DEO'nda bir eğitim ve öğretim yılı boyunca haftada 2'şer saat eğitim yaptırmıştır. Yarı deneysel olarak tasarlanan çalışmada eğitim süreci ön test, son test ve kalıcılık testleri ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda DEO'nda verilen eğitimin zihinsel engelli kaynaştırma öğrencilerinin din eğitimi başarılarını olumlu etkilediği görülmüştür.

Literatür özetinden görüleceği üzere konuyla ilgili ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Ayrıca DEO uygulamasına ilişkin çalışmaların çok azı ilkokul düzeyindeki özel gereksinimli öğrencilere yönelik gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda Ordu ili Ünye ilçesinde ilkokul düzeyinde verilen DEO eğitimine yönelik olarak gerçekleştirilen bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, Ordu ili Ünye ilçesinde DEO bulunan ilkokullarda, zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere DEO'nda verilen eğitim hizmetlerine ilişkin öğretmenlerin görüşlerini tespit etmektir.

Bu genel amaç doğrultusunda yapılan görüşmelerde öğretmenlerden DEO deneyimlerini kullanılan yöntemler, yaşanan sıkıntılar, DEO fiziksel durumu, eğitimin niteliği vb. açılardan anlatmaları istenmiştir. Bu bağlamda araştırmaya katılan öğretmenlerin araştırmanın alt amaçlarını da oluşturan aşağıdaki sorular hakkındaki düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

1. Öğretmenlerin demografik özellikleri nasıldır?
2. Öğretmenlerin DEO deneyimleri ne kadardır ve öğrenci özellikleri nelerdir?
3. Okulda DEO var mıdır? Yoksa dersler nerede işlenmektedir?
4. Haftalık kaç saat DEO eğitimi verilmektedir?
5. Öğretmenlerin BEP hazırlama yaklaşımları nasıldır?
6. DEO eğitiminde uygulanan yöntemler nelerdir?
7. Kullanılan pekiştirici türleri nelerdir?
8. Öğretmenler DEO uygulamasını değerlendirip önlem almakta mıdır?
9. Özel gereksinimli öğrencinin öğretmeni ve velisi bilgilendirilmekte midir? Veli desteği var mıdır?

10. DEO eğitimi alan öğrencilerin gelişim gösterdikleri alanlar nelerdir?
11. DEO uygulamasının verimliliğini artırmak için yapılması gerekenler nelerdir?
12. Öğretmenlerin DEO uygulamasında yaşadıkları sorunlar nelerdir?

Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği ve veri toplama aracı olarak da 12 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bir bireyin davranış biçimlerinin sebepleri ya da herhangi bir konu hakkındaki fikirleri veya deneyimleri tespit edilmek istendiğinde en uygun yöntem o bireyin bizzat kendisinden bilgi almaktır. Bu noktada cevaplayıcıya açık uçlu sorular sormak ona özgür ve özgün yanıtlar verme olanağı sağlayacağı için daha doğru bilgiye ulaşılmasına olanak tanıyacaktır (Türnüklü, 2000: 544; Yıldız ve Turan, 2015: 86). Bu bağlamda cevaplayıcıların bağımsız ve özgün cevap verme özelliğini daha fazla artırmak amacıyla (Gömlüksüz vd., 2010: 1142) amacıyla araştırmada açık uçlu sorular tercih edilmiştir. Görüşme formunun oluşturulmasında öncelikle ilgili literatürden yararlanılarak sorular geliştirilmiş, daha sonra ise bu sorular DEO’da eğitim veren üç öğretmenin ön değerlendirmesine sunulmuştur. Bunun neticesinde gerekli düzeltmeler yapılarak görüşme formuna nihai şekli verilmiştir.

Araştırmanın evrenini Ordu ili Ünye ilçesinde görev yapmakta olan ve DEO’nda eğitim veren sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Nitel araştırmalarda örneklemin sayısı yani büyüklüğü ya da küçüklüğü yerine, araştırmacının gereksinim duyduğu bilgi miktarını karşılayıp karşılamadığıyla ilgilenilmektedir. Bu sebeple de örneklem seçimi temsil edilebilirlik yerine, amaca dayalı gerçekleştirilmektedir (Türnüklü, 2000: 548). Bu bağlamda araştırmada örnekleme yöntemi olarak, nitel araştırmalarda konu hakkında derinlemesine bilgi ve tecrübesi olduğu düşünülen kişilerin belirlenmesi ve seçiminde sıklıkla kullanılan (Palinkas vd., 2015: 533) “Amaçlı Örnekleme” yöntemi benimsenmiştir. Bu tür örneklemede araştırmacı kimlerin seçileceği konusunda kendi yargısını kullanarak araştırmanın amacına en uygun olanları örnekleme dâhil eder. Bu aşamada bazı alt kümelerin evreni genel hatlarıyla yansıttığı biliniyorsa, bundan sonrada yansıtacağı varsayımı ile bu alt kümelerden örnekleme yapılır (Balcı, 2013: 104). Araştırmanın konusu genel anlamda DEO’nda yürütülen eğitim faaliyetleri ile ilgilidir. Araştırmanın evreni içerisinden üç farklı ilköğretim okulunda bu alanda görev yapan öğretmenlerden 8 kişilik örneklem ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmaya katılan öğretmenlerle yapılan görüşmeler not tutma (ses kaydı yöntemi katılımcılar tarafından kabul edilmediği için) yöntemi ile kaydedilmiş, toplanan veriler bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiş ve daha sonra çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi; analiz birimlerinin belirlenmesi, kodlama kategorilerinin belirlenmesi, sayma/sayısallaştırma (frekans değerleri ile) ve yorumlama aşamalarında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Bulguları

Bu bölümde, görüşme formu aracılığıyla toplanan veriler üzerinde gerçekleştirilen nitel çözümleme işleminde öğretmenlerden elde edilen ve cevaplarda öne çıkan algılar, cevapları özetleyen frekans tabloları ve/veya cevaplayıcıların ifadelerinden bazılarını belirtmek suretiyle açıklanmıştır. Görüşme yapılan öğretmenler “Ö1, Ö2,...Ö8” şeklinde kısaltmalarla ifade edilmiştir. Bulguların yorumları sonuç bölümünde yapılmıştır.

Katılımcıların Demografik Özellikleri: Yapılan görüşmelerde ilk olarak öğretmenlere bireysel özelliklerini belirlemeye yönelik sorular ile okuttukları sınıftaki kaynaştırma öğrencilerinin sayıları sorulmuştur. Katılımcıların demografik özellikleri ve kaynaştırma öğrencilerinin sayıları Görsel 1’de gösterilmiştir.

Kod	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Branş	Mesleki Kıdem	Okutulan Sınıf	Kaynaştırma Öğrenci sayısı
Ö1	E	Lisans	Sınıf Öğretmeni	22	3. Sınıf	2
Ö2	E	Lisans	Sınıf Öğretmeni	30	3. Sınıf	1
Ö3	E	Lisans	Sınıf Öğretmeni	29	3. Sınıf	Yok
Ö4	E	Lisans	Sınıf Öğretmeni	38	1. Sınıf	Yok
Ö5	K	Lisans	Sınıf Öğretmeni	21	2. Sınıf	2
Ö6	E	Lisans	Sınıf Öğretmeni	22	2. Sınıf	1
Ö7	K	Lisans	Sınıf Öğretmeni	10	3. Sınıf	1
Ö8	K	Lisans	Sınıf Öğretmeni	15	4.Sınıf	1

Görsel 1: Öğretmenlerin Demografik Bilgileri ve Kaynaştırma Öğrencisi Sayıları.

Görsel 1’de belirtildiği gibi katılımcılardan cinsiyetlerine göre 3’ü kadın, 5’i erkektir. Eğitim durumlarına göre, hepsi lisans mezunu, branşa göre ise hepsi sınıf öğretmenidir. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri ise 10 ila 38 yıl arasındadır. Bu bağlamda araştırmaya katılan öğretmenlerin yeterli deneyime sahip oldukları söylenebilir. Öğretmenlerin görevli oldukları sınıflarındaki kaynaştırma öğrenci sayılarına bakıldığında ise 2 öğretmenin sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunmamakta, 4 öğretmenin sınıfında 1, 2 öğretmenin sınıfında ise 2 tane kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır. Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunmayan öğretmenler başka sınıflardaki kaynaştırma öğrencilerine DEO eğitimi vermektedir.

Katılımcıların DEO Deneyimleri ve Öğrenci Özellikleri: Araştırmaya katılan öğretmenlerin DEO uygulamasındaki deneyim süreleri, özel eğitim verdikleri öğrenci sayıları ve bu öğrencilerin özel gereksinimleri (yetersizlik durumları) Görsel 2’de sunulmuştur.

Kod	DEO Deneyim Süresi	DEO’nda Eğitim Verilen Öğrenci Sayısı	Öğrencilerin Yetersizlik Türleri
Ö1	İlk defa	2	1 öğrenci hiperaktivite ve özel öğrenme güçlüğü, diğeri özel öğrenme güçlüğü
Ö2	İlk defa	3	1 öğrenci hiperaktivite, davranış bozukluğu, 2 öğrenci öğrenme güçlüğü
Ö3	İlk defa	2	Özel öğrenme güçlüğü
Ö4	3 yıl	3	2 öğrenci özel öğrenme güçlüğü, diğeri otizm
Ö5	3 yıl	1	Zihinsel yetersizlik
Ö6	3 yıl	3	1 öğrenci özel öğrenme güçlüğü, diğeri zihinsel yetersizlik
Ö7	4yıl	1	Otizm
Ö8	2yıl	1	Zihinsel yetersizlik

Görsel 2: Öğretmenlerin DEO Deneyimleri ve Öğrenci Özellikleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin DEO uygulamasındaki deneyimlerine bakıldığında sadece 3 öğretmenin ilk kez bu uygulamayı gerçekleştirdiği diğerlerinin ise daha önceki yıllardan DEO uygulaması konusunda deneyimli oldukları görülmüştür. DEO uygulamasından beklenen faydaya ulaşılabilmesi noktasında en önemli hususlardan ikisi DEO’nda öğretmenin kaç öğrenciyle ilgilendiği ve öğrencilerin yetersizlik durumlarıdır. Öğrencilerin sayısı ya da yetersizlik durumlarının düzeyi arttıkça DEO verilen eğitimin başarı düzeyinin azalacağı aşikardır. Görsel 2’den katılımcılardan sadece 3’ünün 1 öğrenciyle bire bir ilgilenme fırsatı olduğu, diğerlerinin ise en az 2 öğrenciyle aynı anda ilgilenmesi gerektiği görülmektedir. Kaynaştırma öğrencilerinin yetersizlik türlerine bakıldığında ise 4 öğrencinin zihinsel yetersizlik, 2 öğrencinin otizm, 7 öğrencinin özel öğrenme güçlüğü, 1

öğrencinin hem hiperaktivite hem özel öğrenme güçlüğü ve bir öğrencinin de hem hiperaktivite hem de davranış bozukluğu rahatsızlıklarına haiz oldukları görülmektedir.

Okulda DEO Bulunma Durumu: Ülkemizde birçok okulda DEO uygulaması gerçekleştirildiği, bununla birlikte yine birçok okulda fiziksel imkansızlıklar nedeniyle DEO olarak özel bir alanın tahsis edilemediği ve bu eğitimin okulda uygun olan herhangi bir yerde verildiği daha önceki çalışmalardan bilinmektedir. Bu bağlamda katılımcılara okulda DEO bulunup bulunmadığı ve bulunmuyorsa DEO uygulamasının nerede gerçekleştirildiği sorulmuştur. Cevaplar Görsel 3 'de özetlenmiştir.

Alt Tema	Frekans
Okulda DEO bulunuyor	-
Okulda DEO bulunmuyor	8
Kendi sınıfımda yapıyorum	4
Gittiğim okuldaki her hangi bir sınıfta yapıyorum	3
Öğretmenler odasında yapıyorum	1

Görsel 3: Okulda DEO Bulunma Durumu.

“Okulda DEO var mı?” sorusuna görüşmeye katılan bütün öğretmenler “DEO bulunmuyor” diyerek cevap vermişlerdir. Ancak bu konu ile ilgili sıkıntı çekmediklerini de ayrıca belirtmişlerdir. Görüşme yapılan öğretmenlerden Ö4, Ö5, Ö7 ve Ö8 kendi sınıflarında, Ö1 öğretmenler odasında, Ö2, Ö3, ve Ö6 ise okul idaresi tarafından gösterilen sınıflarda yaptıklarını söylemişlerdir.

Konuyla ilgili Ö6'nın ifadesi “Destek eğitimi vermek için odaya gerek yok, okulda boş olan, eğitime uygun, çocukların dikkatini dağıtmayacak her mekanda destek eğitimi verilebilir” şeklindedir. Buradan hareketle DEO uygulamasının kalitesini fiziksel mekanla çok ilgisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Haftalık Ders Saati: Katılımcılara DEO'nda yetersizliği olan öğrenciyle haftada kaç gün, günde kaç saat eğitim yapıldığı ve öğrenci veya öğretmen herhangi bir nedenle derse gelemediğinde telafi yapıp yapılmadığı sorulmuş ve cevaplar Görsel 4'de gösterilmiştir.

Alt Tema	Frekans
Haftada 3 gün 2 ders saati	1
Haftada 4 gün 2 ders saati	6
Haftada 5 gün 1 ders saati	1
Telafi yapıyorum	4
Telafi yapmıyorum	2
Telafi yapma imkanı yok	1
Ben gelmediğim zaman yapıyorum	1

Görsel 4: Haftalık Ders Saatleri ve Telafi Dersleri.

DEO uygulamasının öğrencilere faydalı olması için haftada en az kaç saat eğitim verilmesi gerektiği önemli bir konudur. Bu doğrultuda Görsel 4 incelendiğinde katılımcıların DEO'nda oldukça fazla eğitim verdiği görülmektedir. Bu durum uygulamanın amacına uygun gerçekleştirildiğini düşündürmektedir. Ayrıca katılımcıların çoğunluğu yapılamayan derslerin telafisinin daha sonra yapıldığını belirtmişlerdir. Bununla ilgili bazı ifadeler şöyledir;

Ö1: “Ders yapmadığım Cuma günü benim için joker günü öğrenciden ya da benden kaynaklı ders eksikliğini o günde telafi ediyorum.”

Ö2: “Doğrusunu söylemek gerekirse zaman yokluğundan yapamıyorum.”

Ö3: “Telafiyi sadece ben gelmediğim zaman yapıyorum.”

Ö6: “Destek eğitim odasında eğitimi öğrencileri grup halinde verdiğim için öğrenci gelmediğinde telafi yapmıyorum.”

Ö7: “ Haftada beş gün birer saat eğitim verdiğim için ve öğrencim taşınmalı bir öğrenci olduğu için telefi yapmam imkansız oluyor.”

BEP Hazırlama Durumu: Katılımcılara DEO’nda verdiğiniz eğitimin öğrencinin performansına ve gereksinim düzeyine uygun BEP hazırlayıp hazırlamadıkları sorulmuş ve cevaplar Görsel 5’te gösterilmiştir.

Alt Tema	Frekans
Programla ilgili BEP kendisi hazırlıyor	4
Öğrencinin kendi öğretmenin hazırladığı BEP’i kullanıyor.	4

Görsel 5: BEP Hazırlama.

Görsel 5 incelendiğinde DEO’nda uygulanan programla ilgili DEO’nda eğitim veren öğretmenlerin hepsinin BEP hazırladığı görülmektedir. Ancak katılımcıların yarısı BEP’i kendinin hazırladığını diğer yarısı ise öğrencinin sınıf öğretmenin hazırladığı BEP’i kullandıklarını belirtmişlerdir. Konuyla ilgili bazı cevaplar şöyledir;

Ö1: “Destek eğitim verdiğim öğrenciler kendi öğrencilerim olduğu için önce öğrencilerimin seviye tespit tutanağı ile seviyelerini ve eksikliklerini belirledim ve buna göre BEP hazırladım. BEP göre de destek eğitim için plan hazırladım.”

Ö2: “Eğitim verdiğim öğrencilerin öğretmenlerinden BEP’lerini istedim ve öğrencilerin seviyelerine göre eksiklikler vardı ben öğrencilere göre düzenlemeler yaparak hazırladım.”

Ö3: “Öğrencilerin öğretmenlerinin BEP’lerini alıp okulun rehber öğretmeni ile görüşerek hazırladım.”

Ö6: “Öğretmenin verdiği plan ve Rehberlik Araştırmanın gönderdiği sonuçlara göre hazırladım. Uygulama kısmında bir öğrencim için zorlanıyorum hiperaktivite ve davranış bozukluğu olduğu için derse adapte olması çok zor oluyor bu yüzden plan ile uygulama birebir aynı olmuyor.”

Kullanılan Yöntemler: Katılımcılara DEO’nda öğrencinin eğitimine yönelik kullandıkları yöntem ve teknikler sorulmuş, cevaplar Görsel 6’da özetlenmiştir.

Alt Tema	Frekans
Soru-cevap yöntemini kullanıyorum	6
Anlatım yöntemini kullanıyorum	8
Yaparak-yaşayarak yöntemini kullanıyorum	2
Oyun yöntemini kullanıyorum	1

Görsel 6: DEO’nda Uygulanan Yöntemler.

Pekiştireç Kullanımı: Araştırmaya katılan öğretmenlere DEO’nda verdikleri eğitimle ilgili öğrenci için pekiştireç/ödül kullanıp kullanmadıkları ve kullanıyorsa bu pekiştireçlerin neler olduğu sorulmuş ve cevaplar Görsel 7’de sunulmuştur.

Alt Tema	Frekans
DEO’nda verilen eğitimle ilgili pekiştireç kullanılmaktadır	8
DEO’nda verilen eğitimle ilgili pekiştireç kullanılmamaktadır	-
DEO’nda verilen eğitimle ilgili yiyecek pekiştireci kullanılmaktadır	5
DEO’nda verilen eğitimle ilgili sözel pekiştireç kullanılmaktadır	7

Görsel 7: Kullanılan Pekiştireçler.

Görsel 7’den de görüleceği üzere DEO’nda eğitim sırasında bütün öğretmenler pekiştireç kullanmaktadırlar. Kullanılan pekiştireçler ise yiyecek pekiştireci ve sözel pekiştireç olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu soruyla ilgili öne çıkan bazı ifadeler şöyledir;

Ö5: “Her şeye pekiştireç kullanmıyorum. Kesinlikle maddi pekiştireç de kullanmam. Manevi pekiştireçlerden aferin gibi onları kullanırım. Davranışı doğru yapmak onların sorumluluğunda her doğru yaptığı davranışa pekiştireç kullanımı alışkanlık haline gelecektir.”

Ö7: “Evet kullanıyorum yıldız tablomuz var oradan yıldız almak öğrencimin çok hoşuna gidiyor. Ama pekiştireç çok sık olmamalıdır.”

Ö1: “Kullanıyorum tabi ki örneğin Nida’nın yazısı çok bozuktu yazı çalışmalarında özenli yazdığı zaman bu davranışı pekiştirmek amaçlı verdiğim ufak çikolata onun çok hoşuna gidiyor. Tabi sadece maddi değil, aferin, çok güzel yaptın gibi hoşlarına gidecek sözlü pekiştireçler de kullanıyorum.”

DEO Verilen Eğitimin Değerlendirilmesi: Araştırmaya katılan öğretmenlere DEO’nda verdikleri eğitimin değerlendirmesini yapıp yapmadıkları ve bir sonra ki eğitim dönemi için gerekli önlemleri alıp almadıkları sorulmuş ve cevaplar Görsel 8’de sunulmuştur.

Alt Tema	Frekans
DEO’da verilen eğitimin değerlendirmesini yaparım	5
DEO’da verilen eğitimle ilgili önlem alırım	4
DEO’da verilen eğitimi sonraki yıllarda da aynı şekilde uygularım	2
DEO’da verilen eğitime ilişkin bir sonraki yıl için önlem almam	1

Görsel 8: DEO Verilen Eğitimin Değerlendirilmesi ve Önlem Alınması.

Görsel 8’e göre katılımcıların çoğunluğu yıl içinde verdikleri DEO eğitiminin değerlendirmesini yapmakta ve bu değerlendirme neticesinde bazı önlemler almaktadırlar. Konuyla ilgili öne çıkan bazı öğretmen ifadeleri şöyledir;

Ö1: “Öğrencilerin eksik olduğu yerlerle ilgili yaptığım çalışmalarda arada bir soru cevap şeklinde değerlendirmeler yapıyorum. Mesela ikişer ritmik say, ya da anlama ile ilgili olarak sorular yöneltirim verdikleri cevaplara göre o konuyu tekrar anlatmalıyım ya da anlamışlar devam edeyim derim. Şöyle önlem alırım. Yani önlem olur mu bilmiyorum ama tek öğrenci ile daha iyi ilerleme olur diye düşünüyorum. İki öğrenci ne kadar seviyeler yakın olsa da birbirini etkiliyor.”

Ö7: “Destek eğitimi kendi öğrencime verdiğim için değerlendirmelerimi sınıf ortamında yapabiliyorum. En basiti sınıf ortamında artık çekiniyor mu davranışları nasıl gözlemleyebiliyorum.”

Ö6: “Bir sonraki eğitim sürecinde aynı öğrencilerle çalışmayabilirim, her gelen öğrenci birbirinden çok farklı oluyor, bu yüzden sonra ki süreç için ben bu şekilde devam ederim ya da bu etkinlikleri onlara yapmam diyemem.”

Ö3: “Kesinlikle kendi öğrencim dışında öğrenci bir daha almam. Çünkü kendi öğrencimi davranış, ders durumu, eksiklikleri yönünden tanıyorum o benim huyuma alışkın ben ona alışkınım yani birbirimizi tanıyoruz. Başka öğrenci de birbirimize alışma süresi uzun oluyor bazen çocuk kendi öğretmenine alışkın olduğu için benimle çatışabiliyor.”

Öğrencinin Öğretmeni ve Velisine İlişkin Bilgilendirme ve Geri Dönüş: Katılımcılara DEO’da verdikleri eğitim süreci ve sonucuyla ilgili öğrencinin öğretmenini ve velisini bilgilendirme durumları ve veli ve öğretmen farkındalığı sorulmuş ve alınan cevaplar Görsel 9’da gösterilmiştir.

Alt Tema	Frekans
Sınıf öğretmenlerine bilgilendirme yapılmaktadır	4
Kendi öğrencim	4
Öğrenci velisi bilgilendirilmektedir	7
Veli ile bir kere görüştüm	1
Veli desteği hiçbir şekilde yok	4
Veli desteği orta düzeyde var	1
Veli desteği var	4

Veli sürekli geliyor ya da arıyor	1
Veli çocuktaki değişikliklerin farkında	5
Öğretmeni değişikliklerin farkında	6
Öğretmenin değişikliklerin farkında olup olmadığını bilmiyorum	1

Görsel 9: Öğretmen ve Veli Bilgilendirmesi ve Veli İlgisi.

DEO'da verilen eğitim hakkında öğrencinin öğretmeninin bilgilendirilmesi ile ilgili soruya öğretmenlerin yarısı olumlu cevap vermiştir. Diğer yarısı ise eğitim verdikleri öğrenciler zaten kendi öğrencileri olduğu için bilgilendirme yapmaya gerek kalmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların 7'si veli bilgilendirmesi yaptıklarını ifade ederken biri veli ile sadece bir kere görüşme fırsatı yakalayabildiğini belirtmiştir. Bunların yanı sıra Görsel 9 incelendiğinde öğrencilerin çoğunun öğretmene destek vermedikleri ya da düşük düzeyde ilgilendikleri görülmektedir. Bununla ilgili öne çıkan bazı ifadeler şöyledir;

Ö1: "Öğrenci benim, eğitimi veren benim her şekilde fark ediyorum tabi ki veliye gelince bir öğrencimin velisi biraz tuhaf zaten ilgisiz de ama bir kere söylemişti biraz değişti diye ama anlayarak mı söyledi bilmiyorum. Yani ben burada ne veriyorsam o kadar. Diğer öğrencim yuva öğrencisi onun yuvada ki öğretmeni biraz ilerlediğini söyledi zaten. Nida zor bir öğrenci onda bilişsel ilerlemenin yanında davranışlarını da düzeltmeye çalışıyoruz ve ilerleme kaydediyoruz."

Ö2: "Bir öğrencim için hiç destek yok hatta işimi bile zorlaştırıyorlar, çocuklarının rahatsızlığını kabul etmiyorlar, ne bileyim çocuğa kural koymuyor, çocuk dengesiz davranıyor ve ben eğitimde çok sıkıntı çekiyorum. Öğretmeni de hiçbir ilerleme görmediğini söyledi."

Ö3: "Bir velim çok ilgili sürekli gelir gider çocuğunu takip eder. Çocuktaki değişiklikleri fark eder. Diğer iki velimle de sadece telefonla görüşüyoruz ama değişiklikleri fark ettiler."

Ö5 "Veli ilgileniyor ama nasıl davranacağını bilemiyor. Her veli üniversite mezunu değil tabi kendi bildikleri kadar ilgilenmeye çalışıyorlar. Annesi çocuk ile ilgili sürekli araştırmaya çalıştı, özel eğitime başvurdu. Çocuğundaki durumu fark etti, kabullendi, çabalıyor. O öğrencide ilerleme de oluyor."

Ö7 "Veli çok ilgili çocuğunun bir şeyler başarabilmesi için çok istekli hatta 23 Nisan' da şiir vermemi kendisinin ona ezberleteceğini, topluluk karşısına çıkıp okusun kendine güvenir dedi, çocuğundaki değişikliklerinde farkında tabi."

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere DEO uygulamasında öğretmenin çabası tek başına yeterli olmamaktadır. Öğrencinin gelişiminde veli desteği de oldukça önemlidir. Nitekim DEO eğitimi alan öğrencilerden veli desteği olmayanların veli desteği olanlara göre daha fazla ilerleme kaydettiği yukarıdaki ifadelerden anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin Gelişim Gösterdiği Alanlar: DEO'da verilen eğitim sonucunda destek eğitimi alan öğrencilerin hangi gelişim alanlarında ve ne tür değişiklikler gösterdiğine ilişkin öğretmen görüşleri Görsel 10'da gösterilmiştir.

Alt Tema	Frekans
Okuma yazma becerilerinde ilerledi	6
Matematik becerilerinde ilerledi	4
Davranış olarak ilerleme gösterdi	2
Özgüveni geliştirdi	3
Hiç ilerleme göstermedi	2

Görsel 10: Öğrencilerin Gelişim Gösterdiği Alanlar.

Çalışmanın en önemli bulgularından biri Görsel 10'da verilmiştir. Buna göre DEO'nda eğitimin alan öğrencilerden sadece ikisi hiçbir alanda ilerleme göstermemiş geri kalan büyük bir çoğunluğu ise okuma yazma, matematik, davranış ve özgüven gibi konularda gelişme göstermişlerdir. Buradan hareketle ulusal ve uluslararası literatüre de paralel olarak DEO uygulamalarının özel gereksinimli

öğrencilerin gerek akademik gerek kişisel özelliklerine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Konuyla ilgili öğretmenlerden bazılarının ifadeleri şöyledir;

Ö1: “Öğrencilerimde okuma hızlandı yazma güzelleşti, 4 işlemi yapabiliyor ama sadece iki basamaklılarla belki üç basamaklı versem de yapabilirler ama denemedim, ritmik sayıyorlar ancak yine de sınıfın çok gerisindeler. Mesela İYEP öğrencilerimde çok daha fazla ilerleme olmuştu. Bu öğrenciler sınıf içinde hiç derse katılmıyorlar. Burada birebir ilgi ile daha iyi iletişim kuruyorum. Yanlış yaparım korkusu olmadan sorulara cevap veriyorlar bu da kendilerine olan güveni artırıyor yapabiliyorum diyebiliyorlar. Kendi seviyelerine göre yükselme sağlıyorlar. Yani destek eğitimin yüzde yüz faydalı olduğunu düşünüyorum.”

Ö2: “Hiperaktif, dikkat eksikliği ve davranış bozukluğu olan öğrencimde hiçbir ilerleme olmadı, destek eğitimin ona hiçbir faydası olmadı.”

Ö4: “Bir öğrencimde hiç ilerleme olmadı evet çocuk aslında çok zeki bütün plaka numaralarını ezberden söyleyebilir ama otizmli olduğu için onunla ilerleme kaydetmek çok zor. Hiçbir şekilde yanlış ve kaybetmeyi kabul etmiyor derse çok zor adapte oluyor, bu yüzden ilerleyemedik onunla.”

Ö6: “Çocukların kendilerine güvenleri arttı bu tarz çocuklar sınıf ortamında çekingen durur. İster istemez öğretmenler olarak zamanımızın hepsini onlar için kullanamıyoruz. Burada ayrı ilgilenildiği için çocuklar kendilerinin farkına varıyorlar bu okulda bizde varız duygusu oluşuyor.”

DEO Eğitiminin Verimliliğinin Artırılması: Araştırmaya katılan öğretmenlere DEO uygulamasının verimliliğini artırmak için neler önerebilecekleri sorulmuş ve cevaplar Görsel 11’de gösterilmiştir.

Alt Tema	Frekans
Destek eğitim odası olmalı	2
Ders süresi ayarlanmalı	1
Materyal sağlanmalı	2
Doktor desteği alınmalı	1
Veli desteği olmalı	4
Rehabilitasyon eğitim merkezinden destek alınmalı	1
Ders saatleri dışında olmalı	1
Öğretmen kendini vermeli	2
Birden fazla öğrenci olmamalı	5

Görsel 11: DEO Eğitiminin Verimliliğinin Artırılması İçin Öneriler.

Araştırmanın en önemli bulgularından bir başkası da DEO uygulamasının verimliliğinin artırılması için yapılması gerekenlere ilişkin Görsel 11’de belirtilen ifadelerdir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu DEO uygulamasından daha fazla verim alınabilmesi için her öğretmene sadece bir özel gereksinimli öğrenci verilmesi ve onunla bire bir ilgilenilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bir başka öne çıkan öneri ise daha önce de ifade edildiği üzere veli desteğinin olması gerektiğidir. Özel gereksinimli öğrenci ile öğretmen DEO’nda veli de evde özel olarak ilgilenirse öğrencinin beklenen gelişimleri daha yüksek düzeyde göstereceği öngörülmektedir. Konuyla ilgili öne çıkan bazı ifadeler şöyledir;

Ö5: “Benim öğrencim rehabilitasyon merkezine de gidiyor onun çok faydasını görüyorum bence mutlaka destek eğitim alan öğrenciler bu merkezlere de giderse verim daha da artacaktır. Ne kadar malzeme araç gereç kullanılırsa o kadar verimli sonuçlar olur. Ben kendi imkanlarımla sağladığım araç gereçleri kullanıyorum halbuki okulumuzda bir DEO olsa içi araç gereçlerle dolu olsa çok daha verimli olur. Tabi veli desteği de çok önemli bu konuda.”

Ö6: “Bence özel öğrenme güçlüğü için demiyorum ama diğer yetersizliklerde doktor desteği de alınmalıdır. Mesela benim öğrencim buna örnek olur, eğitimi yaptığımız günlerde çocuk anlıyor gibi görünüyordu ama çabuk unuttu bir müddet sonra öğrencimde farklılaşma gördüm ilerleme kaydettik velisine bahsettiğimde çocuğu doktora götürdüğünü unutkanlığı için ilaç kullanmaya

başladığını anlattı. Aileler ilaç kullanımını reddediyor ama bazen ilaç çocuklarda güzel sonuçlar veriyor. Bu yüzden doktor desteği bazı öğrencilerde verimi artıracaktır.

Ö7: “Destek eğitim kesinlikle ders saatleri dışında olmalıdır. Çünkü çocuğun dikkatini dağıtacak etkenler ortadan kalkıyor, ortam sakinleşiyor çocukta kolay uyum sağlıyor ve öğretmen kendini bu sürece adanmalı ve öğrencinin işine yarayacak bilgiler vermelidir böylece verim daha da artacaktır.”

Ö8: “Veli desteği bu işin olmazsa olmazı çünkü ben bu işi tek başıma götürüyorum ve zorlanıyorum veli ile birlikte hareket edebilmek çok daha iyi sonuçlar elde ederiz diye düşünüyorum.”

Yaşanan Sıkıntılar: Araştırmaya katılan öğretmenlere son olarak DEO uygulamasında yaşadıkları sıkıntılar sorulmuş ve cevaplar Görsel 12’de sunulmuştur.

Alt Tema	Frekans
Sıkıntı yaşamıyorum	4
Öğrenci kaynaklı sıkıntı yaşıyorum	3
Kendi öğrencim olmadığı için sıkıntı yaşıyorum	1
Birebir eğitim olmadığı için sıkıntı yaşıyorum	3

Görsel 12: Öğretmenlerin Yaşadığı Sıkıntılar.

Görsel 12’den de görüleceği üzere öğretmenlerin yarısı DEO uygulamasında herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Diğerlerinin belirttiği sıkıntılar ise az sayıda olup karmaşıklık göstermemektedir. Bu durum Milli Eğitim’de uygulanan DEO eğitimlerinin büyük sorunlar barındırmadığına ve sürdürülebilir olduğuna işaret eder. Daha önce de belirtildiği gibi her öğretmene bir öğrenci verilmesi ve öğretmenlere kendi sınıfındaki öğrencilerin verilmesi gibi uygulamalar bu sorunları ortadan kaldırmak için etkili olacaktır. Konuyla ilgili bazı öğretmen ifadeleri şöyledir;

Ö2: “Öğrenci kaynaklı sıkıntı yaşıyorum, derse başlayamıyoruz diğer çocuklarda etkileniyor, çocuğu sınıfta tutmak çok zor bence ilaç kullanması gerekiyor ama veli durumu kabullenmediği için ilerleyemiyoruz. Birebir alabilsem çocuğu belki daha rahat olacak ama üç öğrenci bir arada olduğu için hem ben hem diğer öğrenciler çok etkileniyoruz.”

Ö3: “Öğrenci kendi öğretmeninin davranışlarına alışkın olduğu için beni kabullenmekte zorlanıyor yeri geliyor sözümü dinlemiyor yapmıyorum diyor.”

Ö6: “Öğrencimin biri Otizmli olduğu için onun dediğini yapmazsak sıkıntı çıkarıyor. Dikkat dağıtıyor, beni zorluyor, ilerleyemiyoruz onunla. Sürekli vururum, kırarım, keserim modunda, böyle çocukların kesinlikle grup içinde değil tek başına eğitim almaları gerekiyor.”

Sonuç

Genel anlamda kaynaştırma, özel gereksinimli öğrenciyi kişisel, sosyal ve mesleki anlamda gelecekteki yaşamına hazırlayan, mümkün olduğunca normal gelişim gösteren yaşlılarıyla bir arada tutarak, gereksinimlerinin en iyi biçimde karşılanabileceği, destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı, resmi ve özel, okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında uygulanan bir eğitim ortamı olarak tanımlanmaktadır. Kaynaştırmada genel olarak destek eğitim hizmetleri; sınıf içi yardım, özel eğitim danışmanlığı ve DEO hizmeti biçiminde sınıflandırılmaktadır (Akay vd., 2014: 43-44). DEO normal sınıfta eğitim alan kaynaştırma öğrencisine dil becerilerinde ve akademik açıdan katkı sağlayarak, davranışsal ve sosyal problemlerini gidererek genel eğitim ortamına başarıyla katılmasını sağlamayı amaçlar (Glomb ve Morgan, 1991: 221). Bu bağlamda DEO uygulamasının etkinliği ve verimliliği özel gereksinimli öğrencilerin akademik, sosyal ve bireysel gelişiminde büyük önem taşımaktadır. Buradan hareketle sınıf öğretmenlerinin DEO uygulamasına ilişkin görüşlerinin tespit edilmesini amaçlayan ve veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin uygulandığı çalışmada elde edilen sonuçlar ve bulgulara ilişkin bazı öneriler şöyledir:

- Yapılan araştırmada görüşme yapılan öğretmenlerin eğitim verdiği okullarda DEO bulunmadığı görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenler bu eğitimi herhangi bir sınıfta ya da öğretmenler

odasında gerçekleştirdiklerini fakat bu eksikliğin destek eğitiminin gerektiği şekilde yapılmasının önünde bir engel teşkil etmediğini belirtmişlerdir. Buradan hareketle bazı çalışmalarda (Semiz, 2018: 63; Aydın, 2015: 125; Çağlar, 2016: 73; Erkan, 2018:22; Pemik, 2017: 60) vurgulandığı gibi okulda ayrı bir DEO'nun olması ya da bu odada bulunan araç gereçlerin yeterliliği konusunun destek eğitiminin yapılışını ve hedeflerini doğrudan etkilemediği ifade edilebilir.

- DEO öğretmenlerinin eğitim alan öğrenciler için BEP hazırladığı ya da öğrencilerin kendi öğretmenlerinden aldığı belirlenmiştir.
- DEO'nda eğitim veren öğretmenlerin hepsinin pekiştireç kullandığı, genelinin değerlendirme yaptığı ve önlem aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Semiz (2018: 55) tarafından da ifade edilmiş olup, DEO uygulamasında pekiştireç kullanmanın verilen eğitimin sonuçlarına olumlu katkılar yaptığı anlamına gelmektedir. Nitekim pekiştireç, sadece özel eğitimde değil eğitim süreçlerinin tümünde öğrencilerin gelişiminde etkili olmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus pekiştirecin doğru seçilmesi ve doğru zamanda uygulanmasıdır.
- DEO'nda verilen eğitimde veli desteğinin çok önemli olduğu, veli desteği olan öğrencilerde daha fazla ilerleme sağlandığı görülmüştür. Bu sonuç Çağlar (2016: 82)'ın çalışması ile de paralellik arz etmektedir. Bu bağlamda özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin velilerinin çocuklarının aldığı DEO eğitimi ile yakından ilgilenmelerinin ve gerekli tüm destekleri sunmalarının öğrencilerin akademik ve sosyal gelişiminde çok önemli bir rol oynayacağı söylenebilir. Nitekim çalışmada DEO'nda eğitim yapan öğretmenlerin çoğunluğunun, öğrencinin öğretmeni ve velisini bilgilendirdiği, fakat veli desteği olan öğrencilerde daha iyi sonuçlar alındığı görülmüştür.
- Ulaşılan bir diğer sonuca göre destek odasında eğitim alan öğrencinin özel gereksiniminin türü DEO uygulamasının sonucunu doğrudan etkilemektedir. Bununla birlikte gereksinim türleri birbirine yakın olsa bile öğrenciler birbirlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Erkan (2018: 26) de çalışmasında benzer bir sonuca ulaşmıştır. Buna göre DEO uygulamaları öğrenciye özel olmalıdır yani her öğretmene bir öğrenci verilmeli ve özel eğitimin bire bir yapılması sağlanmalıdır.
- Çalışmanın en önemli ve beklenen sonuçlarından biri de DEO uygulamasının özel gereksinimli öğrenciler için olumlu faydalar sağlayan bir özel eğitim hizmeti olmasıdır. Bu sonuç ulusal ve uluslararası literatürle (Aydın, 2015: 101; Çağlar, 2016: 64; Al-Zoubi ve Rahman, 2012: 275; Kethley, 2005: 7; Moody vd., 2000: 313-314) paralellik arz etmektedir. Bu faydalar; öğrencilerin okuma, yazma ve matematik becerilerinin gelişmesi şeklindeki akademik faydalar ile davranışsal olarak ilerleme ve özgüven gelişimi şeklindeki bireysel/sosyal faydalardır.

Sonuç olarak DEO uygulamasının faydalarını artırmaya yönelik bazı önerilerde bulunmak faydalı olacaktır. Bunlardan ilki, öğrencinin özel gereksinimine göre doktor yardımı alınmasının bazı durumlarda başarıya katkı sağlayabileceğidir. Bir diğer öneri destek eğitimiyle birlikte Rehabilitasyon Eğitim Merkezlerinden de destek alınmasının öğrencinin gelişimine katkı sağlayacağı yönündedir. Ayrıca her öğretmen kendi öğrencisine DEO eğitimi vermelidir. Bu takdirde öğrencinin gelişiminin daha iyi izlenebileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akay, E., Uzuner, Y., & Girgin, Ü. (2014). Kaynaştırmadaki İşitme Engelli Öğrencilerle Gerçekleştirilen Destek Eğitim Odası Uygulamasındaki Sorunlar ve Çözüm Gayretleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 42-67.
- Al-Zoubi, S. M., & Rahman, M. S. (2012). The Effect of Resource Room on Improving Reading and Arithmetic Skills for Learners with Learning Disabilities. *International Journal of Scientific Research in Education*, 5(4), 269-277.
- Aydın, A. (2015). Zihinsel Yetersizliğe Sahip Öğrencilere Destek Eğitim Odasında Verilen Eğitim Hizmetlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Yüksek Lisans Tezi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Balcı, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çağlar, N. (2016). İlköğretim Kurumlarındaki Destek Eğitim Odası (DEO) Uygulamasına İlişkin Okul

- Yöneticileri ve Öğretmenlerin Görüşlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demir, S., & Avcu, Y. E. (2018). Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Destek Eğitim Odalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri. YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(1), 156-185.
- Deshpande, A. A. (2013). Resource Rooms in Mainstream Schools. International Journal of Education and Psychological Research, 2(2), 86-91.
- Erkan, D. T. (2018). Ortaöğretim Kurumlarında Destek Eğitim Odası Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri. Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED), 2(2), 17-30.
- Glomb, N. K., & Morgan, D. P. (1991). Resource Room Teachers' Use Of Strategies That Promote The Success Of Handicapped Students In Regular Classrooms. The Journal Of Special Education, 25(2), 221-2235.
- Gömleksiz, M. N., Sinan, A. T., & Demir, S. (2010). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Yazma Öğrenme Alanının Etkinliğinin Değerlendirilmesi. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 5(4), 1135-1173.
- Karabulut, R. (2018). Destek Eğitim Odaları ve Üstün Yetenekliler Eğitimi. International Journal of New Approaches in Special Education, 1(1), 90-100.
- Karasu, T., & Şimşek, E. (2018). Zihinsel Engelli Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Din Eğitimi: Yarı Deneysel Bir Çalışma- Destek Eğitim Odası. Cumhuriyet İlahiyat Dergisi, 22(3), 1579-1606.
- Kethley, C. I. (2005). Case Studies of Resource Room Reading Instruction for Middle School Students with High-Incidence Disabilities. Doctor of Philosophy, The University of Texas at Austin, Texas.
- MEB. (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. 30471 Sayılı Resmi Gazete.
- Moody, S. W., Vaughn, S., Hughes, M. T., & Fischer, M. (2000). Reading Instruction in the Resource Room: Set Up for Failure. Exceptional Children, 66(3), 305-3016.
- Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful Sampling for Qualitative Data Collection and Analysis in Mixed Method Implementation Research. Adm Policy Ment Health, 533-544.
- Pemik, K. (2017). Özel Yetenekli Öğrencilere Destek Eğitim Odasında Verilen Eğitime İlişkin Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Semiz, N. (2018). Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik Destek Eğitim Odası Uygulamalarına İlişkin Öğretmen ve Aile Görüşlerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Şahin, A., & Güler, B. (2018). Destek Eğitim Odasında Ve Kaynaştırma Ortamlarında Çalışan Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Sürecinde Yaşadıkları Güçlüklerin Belirlenmesi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(29), 594-625.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi(24), 543-559.
- Ünal, H. (2008). Birlikte Eğitim Ortamındaki Zihinsel Yetersizlikten Etkilenmiş Öğrencilere Destek Eğitim Odasında Verilen Destek Eğitiminin Etkinliği. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız, M. S., & Turan, İ. (2015). Lojistik Dış Kaynak Kullanımı ve Lojistik Hizmet Sağlayıcılarının Rolü: Türkiye Çelik Boru Üretim İşletmelerinde Bir Arastırma. Business and Economics Research Journal, 6(1), 79-105.